1

די

אונגליקליכע

שדכנטע

א הומאריסטישע ערצעהלונג פון

ע. ב.

פרייז 2 סענט.

פערלאג פון

די היברו פאבלישינג קאמפאני,
128 לעאָנארד סטריט, ברוקלין, ניו יארק.

Published by
THE HEBREW PUBLISHING COMPANY,
128 Leonard St., Brooklyn, N. Y.

1901.

ניצליך פיר אלע יודישע פרויען

א קאך בוך

אין א ריין זשארגאנישע שפראך, וויא צו בערייטען אלערלייא נעריכטען: געבעק, צוקער־געבעק, קאמפאטס, אייז-קרים, זאפטען (ווארעניעס), געטרענקע, וויא צו בראטען פליישען, צו מאראנירען פישען און פרוכטען,

וויא אויך צו בערייטען אלע בעזאנדערע יודישע נעריכטען צו

שבת, יו"ט און פסח.

אלעס שמאקהאפט און בילינ, בּיז

651 געריכטען

צו קאכען, באקען און פרעגלען.

עס איז אויך אנגעוויזען וויא צואמען צו שטעלען דיא געריכטען און געטרענקי

אויף מאהלצייטען און חתונות

— צום געברויך —

פאר יונגע פרויען און ווירטהינס.

ועהר שעהן געדרוקט און עקסטרא פיין בראשירט.

פרייז 25 סענט. מיט פארטא 30 סענט.

צו בעקומען אין אלע בוכהאנדלונגען און צייטונג סטענדס

וויא אויך ביים פערלעגער

The Hebrew Publishing Co., 122-128 Leonard St., Brooklyn, N. Y

1.

עס איז שבת פאר נאכט. עס איז א שיינער טאג. אלע האבען זיך ארויסגע־ לאזען אויף דיא נאסען שפאצירען, איבער הויפט מערכען. און יונגע פרויען אום זיך צו ווייזען און לייטען צו זעהען. העררן און דאמען האבען אנגעצויגען זייערע בעסטע קליידער; און וועלכע האבען קיינע גוטע קליידער, זיינען געבליבען זיצען דער היים. דעראונטער וואר אויך חיה טאלצע דיא קרעמערקע. זיא זיצט אליין אין איהר צי־ מער ביין פענסטער, קוקט דרויסען און גיסט זיך מיט טרעהרען. אויב זיא איז שיין אדער העסליך קען איך דיר מיין ליעבער לעזער, ניט בעשטימען; דען זיא גייט זעהר נאכלעסיג און ניט זויבער ארום זיך, נאר עס איז איהר ניט צו פערדיינקען: זיא איז נעבעך א פערטרויערטעס הארץ, טא וויא קען זיא זארגען וועגען זויבערקייט און וועגען ריינליכקייט? דוא מיינע ליעבע לעזער'ן, ביזט דאך געוויס נייגעריג צו וויסען דיא אורזאכע פון איהרע טרעהרען—דען טרעהרען איז דאך קיין קליינינקייט, דעסטא מעהר נאך פון א פרויענצימער, אזא שוואכעס וועזען — טא קום אריין אין איהר וואהנונג און לאמיר זיך צו הארכען, וועלען מיר שוין אלעס וויסען.

— א, זאגט חיה טאלצע מיט א ביטערן זיפץ; אלע גייען ארום שפאצירען און איך דארף זיטצען און חושכ'ן דער היים, וואס איז? איך האב ניט וואס אנצו־ טהאן. אלע הקדשים האבען רעטאנדעס, און איך קען קיין רעטאנדע ניט דאקא־ זען.... אז איך וואלט האבען שיינע קליידער, וואלט איך טאקע שיינען וויא דער ליכטיגער מארגענשטערען; אז איך וואלט האבען א רעטאנדע וואלט איך טאקע פערבלאסקעט דעם גאנצען סטעדרעס. נאר, אך און וועה איז מיר! מיין חושעכדי־ נער מאן, ער פערחושעכט מיר מיינע יאהרען; ער זאגט, איך דארף קיין רעטאנדעס ניט, דארף קיין צירונג ניט, קיין זאך ניט, נוא קען מען לעבען? וויא קען מען דאס נאר אויסהאלטען?.... אוי וויי! עס פלאמט מיר פראסט מיינע אויגען, ווען איך נעה הערייין אין שוהל: אלע טראגען רעטאנדעס און איך דארף געהן אין איינ־ פאכען מאנטעל.... זעלדעצקע דיא בולבעניצע טראגט א רעטאנדע, דוואשקע דיא הערינגניצע טראגט א רעטאנדע, און איך, איך בין דאך עפעס ניט גלייך צו זייא. דארף געהן אהן א רעטאנדע, און דארף אריינגעהן אין שוהל וויא א בעטלערקע.

איך ווייס גאר ניט, פאָר וואס דער וואס לעבט אייביג שטראפט דאס מיר אזוי. דאכט זיך. פאר דער חופה האב איך גענוג טרעהרען פארגאָסען, דער אויבערסטער זאל מיר געבען א גוטע מערכה, היינט גאָ דיר א מערכה! האב געקראָגען א מאָן אָ גזלען: ער זעהט איך פלאָץ, און איהם קימערט עס, וויא דיא וואנד. זעקס יאָהר, זעקס חושעכדיגע יאָהרען האב איך אבגעפינסטערט פאָר איהם אהן א רעכטען בגד און אָהן אָ רעטאָנדע. אָ עס איז דאך געוואלד צו שרייען! וויא לעבט מען פארט אויף דער וועלט?

דאָ איז זיא אויפגעשטאַנען פון שטול, האט גענומען האַסטיג אַרומגעהן איבערן צימער און שרייט; ניין, דאס וועט לייננער ניט אויסגעהאלטען ווערען, איך מוז האבען אָ רעטאנדע! עס מעג דונערען און בליטצען, און א רעטאנדע וועל איך האבען! לאז ער אקארסט קומען, מיין שלאָק... ער מעג ביי מיר א מיתה משונה אייננעמען, און א רעטאנדע מוז מיר ווערען, צו מיט גוטען צו מיט בייזען, איך וועל שוין אויספיהרען דאס מייניגע.

עס האט זיך גלייך געעפענט דיא טהיר, און עס איז אריינגעגאַנגען איהר שכנטע מיט א פעקעל אונטער'ן ארעם.

2.

יאכנע, איהר שכנ'טע, איז געוועזען זרחקע דעם שוסטערס ווייב. אז איך זאג זרח דער שוסטער, דארפסטו פון דעסטוועגען וויסען, מיין ליבער לעזער, אז ער איז ניט געוועזען קיין נאָסטאיאָסטער שוסטער, און דוא זאלסט ח"ו קיין שטיוועל ניט בעשטעלען; דען דאס קען ער ניט. זיין גאַנצע ארבייט וואר. נאר לאַטעס לייגען אויף צעריסענע שוהע, און דער פון האט ער זיך ערנעהרט מיט זיין פרוי יאַכנע. געוואהנט האט ער אין שקלעפ פון דעם זעלבען הויז, וואו אונזער חייע טאלצע האט געוואוינט.

יאַכנע וואָר א נידריגעס, שופטיכעס געשעפף, גרין און געל אויפ'ן געזיכט, דיא ליפען בלא פערשמאכט; דען זיא פלעגט עסען פלייש פון שבת צו שבת, און ברויט אויך ניט זייער אפט, ווייל איהר מאָן זרח, וויא מיר ווייסען, איז ער געוועזען א קליינער פערדינער.

דעם מאהל וואָר יאַכנע זעהר פריינדליך און האט גערעדט אויפ'ן פיסק.

— הערט, טאלצינקע, וויא געפעלט אייך אט דיא סאַמעט, זאגט זיא און דעם זיא האט איהר בעקעל פענאַנדער געוויקעלט. עס וועט זיין דער פון אָ פיינע רעטאַנדע, האָ?

— נישקאשע, עס וועט זיין גוט, זאגט טאלצע מיט א ביטערן זיפץ, אז די שוסטערקע האט שוין א רעטאנדע און זיא נים.

— געלויבט און געדאנקט זיין ליעבער נאמען, זאגט ווייטער יאכנע, און די אויגען האבען ביי איהר געפינקעלט פאר פריידע, אט וועל איך שוין האבען א רע־טאנדע מיט מזל און מיט גליק. אמת עס איז מיר אנגעקומען ביטער וויא דער טוידט, מיין אלטער געזונד זאל ער זיין, האט זיך איינגעזעצט, ניין און ניין, ער קען ניט און ער וויל נים. עפעס דיא מאנסבילען זיינען אזעלכע נארען א גרויל! זייא פערשטייען גאר נים, וואס קליידער איז און וויא נייטיג א רעטאנדע איז.... נאר איך האב ניט געשווינען, איך האב קברים געריסען, איך האב זיך מיט איהם גע־קריגט, געריסען זיך, אויף געבעטען מיט גוטען, — עס העלפט נישט.... נאר צום סוף האב איך אויסגעפיהרט, גאט צו דאנקען, און איך וועל שוין האבען א רע־טאנדע.... וואס זאגט איהר? עס איז גוטע סחורה הא? עס וועט זיין ניט מיאוס הא? יע מחשבותן, טאלצינקע וואס זייט איהר עפעס היינט אין שמענררעס גי־געווען.... מסתמא ווייל איהר האט קיין רעטאנדע ניט הא?.... עס איז מיר טאקע א וואונדער, חלעבען, איהר זאלט קיין רעטאנדע ניט האבען.... איהר זייט דאך אן עין הרע א נגידה, א חוץ אייער שארען, אויף אלע יורען געזאגט געווארען, ביי אייך אין קראם איז דאך דא פון אלל דאס גוטס, בוקבעס, הערינג, ברויט, א קאדעצקע קרויט, עטליכע זעקלעך מעהל און גרויפענס. מיר ארעמע מענטשען דאר־פען דאך דאס אלץ קויפען, און אז עס פעהלט אמאל דער גריוונים, איז טאקע נימא, און איהר קענט נעהמען און קאכען וויא פיעל איהר ווילט, א קלייניגקייט! קענט איהר דאכט אויספיהרען וואס איהר ווילט: און אייער יקותיאל איז דאכט זיך אויך נים קיין שלעכטער; ער וואלט אייך געוויס נים נעזאלעוועט.

— יע מע בע, ענטפערט טאלצע, ווילע זיא האט נים געוואוסט וואס צו ענטפערען. זיא וואר העכסט אויפגערעגט, וואס יענע קען אויספיהרען און זיא נים; און האט דאך ניט געוואלט איהר ערציילען איהרע ווייטאגען, אז זיא קען פון איהר מאן גאר נישט אויספיהרען, הייסט דאך דאס א פינסטערע מערכה.

— איך זאג שוין טאקע, זאגט ווייטער יאכנע, וועלכע האט נים געקענט איין רוהען פאר פריידע; דיא מאנסבילען האבען זיך עפעס וויא צונויף געערדט און ווי־לען נים, זייערע ווייבער זאלען האבען רעטאנדעס. פרעג, פאר וואס? פאר וועו? וואס ארט זיי, אז זיי האבען ווייבער שיינע אויס געפוצטע? זיי מוזען טאקע מיינע אז פרעמדע מאנסלייט זאלען אויף אונז נים קוקען. הא וואס זאגט איהר, טאלצינ

קע קריין ?.... הערט, מיין לעבען, איהר זאלט ניט שוידינען, און אויב איהר ווילט האבען א רעטאנדע, זאלט איהר טהאן, וואס איך האב געטהאן.

— וואס האט איהר געטהאן?

— איך האב תהילים געזאגט, פעלד געמאסטען, וויא איך בין א אידישע מאכטער, און עס האט געהאלפען, און וויא איהר זעהט. איך האב געזעהן מיין באָבען יאכנע אליסנאבעל (עליה השלום) טראגט מיר א פעקעל, פרעג איך: באבינקע וואס טראגט איהר דאס? זאגט זיא: דאס איז א רעטאנדע, מיין טאכטער, און דוא זאלסט זאגען דיין זרחן, אז אויב ער וועט דיר ניט מאכען קיין רעטאנדע, וועל איך איהם ברייגנען תכריכים, חלעבען, טאלצינקע, איך האב אזוי געטהאן, און וויא איך האב איהם נאר דאס דערמאנט, אט איז געווארען א רעטאנדע, וויא איהר זעהט.

— איהר האט דאך אבער קיין געלד ניט, זאגט מאלצע.

— פטור דאס איז נאר נישט. מיין זרח איז גלייך אוועק געלאפען צו זעלדע דיא טענדלערקע, האט איהר אוועק געטראגען מיין פערינקע מיט זיין פאלמא, וואס ער האט זיך געמאכט צו דער חתונה; אויך א פאאר לייכטער מיטנענומען וואס מען האט אונז געווארפען דרשה געשאנק; און דער פאר האט זיא איהם געגעבען סאמעט אויף א רעטאדע. זיא האט מיר מעהר ניט גערעכענט וויא א רובעל טהייערער אויפ'ן ארשין; זיא דארף דאך פערדיענען, וויא דען? פראצענט רעכענט זיא מיר מעהר ניט צוויי קאפיקעס פון רובעל א וואך, און דער צו האט זיך מיין זרח אנגענומען איהר אויס צו האלטען מיט שוכווארג א יאהר, ווייטער גאר ניסט, און היינט האב איך א רעטאנדע לייטענגלייך. דער אויבער־שטער זאל מאקע איהר מאריך ימים זיין, זיא האט מיר פראסט געראטעוועט אין לעבען.

— דיא סחורה איז דאכט זיך צו געלעגענע, זאגט מאלצע געהטענדיג דיא סאמעט אין האנד.

פטור, דאס איז נאר נישט, זאגט יאכנע, אבי עס וועט זיין א רעטאנדע, געלרבט און גערדאנקט זיין ליעבער נאמען. פאלגט מיר, מאלצינקע, טהוט אויך אזוי, וועט איהר געראטעוועט ווערען. נאר הערט צו מיין עצה, ווען איהר וועט זיין אויפ'ן בית אלמען, זאלט איהר ניט בעטען ביי אייער זיידען חס ושלום; איהר ווייסט דאך דיא מאנסבילען, מסטיינס געזאגט.... ער וועט זיך געווים אויסלאכען אויף אייער געבעט.... זאל גאט אויסהיטען! דיא מאנסבילען האבען נאר קיין שום געפיהל ניט, זיי פארשטייען גאר ניט. וואס איז דאס א רעטאנדע. איהר זאלט נאר

בעטען כיי אייער באבען, זאל געזונד זיין, דען זיא איז א אידענע און דיא ווייס גאנץ גוט דעם ווייטאג פון אונזערע ווייבער.

דיא צוויי רעטאנדעניצעס האבען זיך אזוי אוועקגעשמועסט ביז שפעט עס איז שוין געווארען פינסטער, מען האט גענומען אנצידען פייער אין אלע הייזער. יאכנע איז אוועק נעגאנגען א היים, טאלצע האט אנגעצונדען דעם לאמפ האט גע־נומען מאכען דעם סאמאוואר, דען באלד וועט קומען יקותיאל פון מערב. און זיא האט ביי זיך בעשלאסען, אז היינט מוז זיא אויספיהרען א רעטאנדע, פריהער וועט זיא ריידען מיט גוטען, און נאכהער אז עס וועט ניט העלפען, איז מיט בייזען. איך וועל איהם העלפען פערשילטען דיא ביינער, זאגט זיא, און א רעטאנדע מוז ווערען.

באלד איז אריין געגאנגען יקותיאל און האט געזאגט, גוט וואך!

3.

יקותיאל וואר א שיינער יונגער מאן א יאהר אכט און צוואנציג מיט א רוט־רען בערדעל מיט קלוגע אויגען. געקליידעט וואר ער איינפאך נאר ריינליך.

ער האט גלייך געמאכט הבדלה און האט זיך געזעצט רעכענען זיין קראמבוך פון דיא חובות. דער ווייל איז געווארען פארטיג דער סאמאוואר. טאלצע האט איהם אנגעגאסען טהיי, זיך אויך און האט זיך געזעטצט נעבען איהם אוןווארט, ווען ער וועט אויפהערען צו רעכענען. וועט זיא אנהויבען איהר אינטערעס; זיא ווארט אבער און ווארט, און ער פערטיעפט זיך אלץ מעהר אין זיינע חשבונות, ענדליך זאגט זיא:

— קותיאל, א קותיאל!

— צוויי מיט זיבען איז ניין, רעדט ער פאר זיך, ניין מיט אכט איז זיבעצעהן, זיבעצעהן מיט זעקס איז דריי און צוואנציג; 23 רובעל קומט מיר פון נאפטקע דעם שמיד, און געלד ניט ער א סענט ניט.

— קותיאל, א קותיאל! זאגט זיא ווייטער.

— ניין מיט זעקס איז פונפצעהן, רעדט ער ווייטער פאר זיך, פונפצעהן מיט זיעבען איז צוויי און צוואנציג, און נאך צוועלף איז פיר און דרייסיג; דאס קומט פון יענקעל דעם שניידער, און מען קען פון איהם א סענט ניט בעקומען. עס איז ניט אוים צוהאלטען, אלץ בארג און בארג, און אז עס קומט צו קויפען א זעקעל מעהל, קריכט דיא אויגען פון קאפ; חיינט בארג ניט — קען מען א סענט ניט לייזען.

— קותיאל, קותיאל! וואס וועט זיין? איך דארף ראך פארט תאבען א

ישמאנ"ס

ער רעכענט פאַרזוכטס און עטפערט איהר אלץ ניט.

— קותיאל, מאַך מיר שוין אמאָל א רעטאַנדע.

— הא! דוא זאָגסט עפעס?

— הער, קותיאל, איך מוז האָבען א רעטאַנדע.

— הא א רעטאַנדע, דאס האב איך שוין געהערט.

— נוא וואָס וועט זיין?

— לאָז מיר צו רוה און דריי מיר ניט א קאָפּ. דוא זעהסט דאך אז איך רעכען.

— איהם לינט אלץ דיא רודעס אין קאָפּ.

— נארעלע, דאס איז מעהל, און פון מעהל מאכט מען בולקעס, און אז דיא בולקעס לינט אין מאָגען, איז ער רוהיג; אבער אז ער איז פוסט, זאָל גאָט אויס היטען, איז ער נאך ערגער פאר א שלעכטע ווייב, וואס וויל רעטאַנדעס איך קען דיר, טאלצינקע, קיין רעטאַנדעס ניט מאכען; עס איז ניטאָ פון וואנען. אז איך זאָל דיר נעהמען מאכען קליידער וויא דוא פערלאננסט, איז אויס געשעפט.

— פטור, ער הייבט שוין אָן מיט זיינע קלאָגנעס. נישקאשע. אז דער אויבערשטער שפייזט א ווארים אונטערן שטיין, וועט ער אונז אויך שפייזען.

— נארעלע, אז דער אויבערשטער וואלט דארפען אלע ווערעמלאך אנטאהן רעטאַנדעס, וואלט ער זיך אויך ניט אננעהמען. ער שפייזט דעם ווארעם, ווייל ער פערלאנגט ניט פיעל. ער זיינט דיא זאפט פון גראז, און דאס קאסט וועלוועלער ווי א רעטאנדע.

— נענוג דיר, קותיאל, מיט דיינע גלייכווערטלעך; איך וויל האבען א רעטאנדע.

— נוא וויל!

— איך מוז האבען א רעטאנדע.

— נוא מוז!.... קענסטו וועלען, קענסט מוזען וויא פיעל דוא ווילסט; נאר מיר לאז צו רוה.

— הער צו, קותיאל, איך בעט ביי דיר מיט גוטען, און אז ניט....

— שא, און אז ניט, וואס וועט זיין?

— וועל איך זיך אליין מאכען א רעטאנדע.

— און איך זאג דיר, זאגט ער אויף געבראכט, אז דוא וועסט זיך מאכען א רעטאנדע און מיין ידיעה, וועל איך נעהמען און וועל איהר פערקויפען פאר הערבסט געלד; און דוא וועסט קיין רעטאנדע ניט האבען.

— גזלן, רצחן! האט זיא אויסגעשריען; אט אזא מעוכה האב איך דאס פאר דיין קאפף!.... האט זיך אנגעזעצט מיר צו פאטערן מיין לעבען.... צאפט מיר מיין בלוט זעקס יאהר נאך אנאנד.... עס פלאמט מיר מיינע אויגען, איך קען אויפ'ן גאס ניט ארויס געהן...... איך קען אין א שול ניט אריינגעהן...... זעלדעצקע דיא הערינגניצע טראגט א רעטאנדע........ כאסקע שפאן טראגט א רעטאנדע.... חייקע בולבעניצע.. יאכנע לאטוטע, אלע האבען רעטאנדעס און איך אליין ווער א פטרפינסטערטע, א פערחושך'טע אהן א רעכטען בגד........ וואס האסטו צו מיר גזלן?.... דוא האסט מיר גענומען און פארדרייט מיינע יאהרען!.. וועה איז מיר. ווינד איז מיר!.. מען זאל דאס האבען פון א מאן אזעלכע יסורים.. אזעלכע הארצקלעמענעס!....

דא האט זיך מאלצע פאנאנדער געוויינט, עס האט זיך געגאסען טייכען טרערען, אז דער איין גאט האט זיך נעמענט איבער איהר דערבארעמען.

און יקותיאל זיצט אימער און רעכענט זיך, און איהם. דיא שטיינערנע הארץ ניט ניט א קימער, וואס זיין ווייב באדט זיך אזוי אין איהרע טרערען.

און איך, שרייבער פון דער געשיכטע, זאג טאקע אויך, ווייבערלאך, אז עס וואלט געווען א סך גלייכער אז דיא מאנסביל זאלען ניט געבארען ווערען, אז אונטער זיי קענען זיך געפינען אזעלכע וויא יקותיאל איז: דיא ווייב צושמעלצט זיך אין טרעהרען, און ער מיינט עס רעגענט.

— וואס וועט זיין יקותיאל! פרעגט זיא איהם חליפענדיג.

— קיין רעטאנדע וועט ניט זיין, ענטפערט דער גזלן, סיידען עס וועט דיר אראבפאלען א רעטאנדע פון הימעל, דאס ארט מיך ניט; אבער איך געלד געבען אויף א רעטאנדע...... דאס וויל איך ניט און דאס האב איך ניט.

דיא אונגליקליכע מאלצע איז געבאך אוועקגעגאנגען אין איהר שפאלנע, האט זיך געלייגט אין אלע איהרע קליידער, און האט אבגעוויינט דיא גאנצע נאכט. זיא האט געמאכט דיא קישען איהרע אויסצודרייען.

4.

אויף מארגען איז מאלצע אויפגעשטאנען א שאטען; זיא האט א קוק געטאן אין שפיגעל, האט זיא זיך אויך ניט דערקענט.

— רבונו של עולם! זאגט זיא, און איך זאל טאקע בלייבען אהן א רעטאנדע?.... ניין, דאס קען ניט זיין און דאס וועט ניט זיין! לאמיך אקארשט דאווענען מיט הארץ, גאט איז א גוטער.... ער וועט איבער מיר רחמנות האבען. מיין גזלן האט געזאגט, אז עס וועט אראב פאלען פון הימעל, אדט איהם ניט, וואס ווייס

מען ! אפשר וועט מיר מאקע געשעהן א נס, וואס איז ביי דעם אויבערשטען אין אלץ מעגליך, עס קען זיין אז איך וועל געפינען א בייטעל געלד, אדער אימע-צער וועט פארגעסען ביי מיר אין קראם א ביסעל געלד.

זיא האט זיך געשטעלט דאווענען, האט ניט געזשאלעוועט קיין טרעהרען, נאך דעם דאווענען האט זיא געזאגט תחינות, נאר וואו עס איז געשטאנען: „דער אוי-בערשטער זאל דערלייגערן דיא יאהרען פון מיין מאן" האט זיא איבערגעהויפט. —אז ניט זוכה, זאגט זיא, אז ניט רואה זאל זיין מיין גזלן. איך זאל פאר איהם גאט בעטען.

זיא האט געזוכט א תחינה אויף א רעטאנדע, איז גראד ניטא. זיא איז גע-וועזען אויף דיא נשים צדקניות זעהר אויפגעבראכט; געהערט! תחינות פאר א מאן איז דא, פאר קינדער איז דא, פאר פרנסה איז דא, און אויף א רעטאנדע איז ניטא, געהערט! נאר מאלצע האט אליין פערפאסט איין איינענע תחינה, זיא איז געוועזען א וואהל-געלערנטע, און נאך אלע תחינות האט זיא אזוי געזאגט: דער גאט פון אברהם, פון יצחק און פון יעקב, הער צו דיא געבעט פון דיין דינסט, שיק אריין דיין הייליגען ווילען אין דיא הארץ פון מיין גזלן, ער זאל אויף מיר רחמנות האבען, און איך זאל ווערען א גיענטפערטע, אמן, יהי רצון!

גלייך נאך דעם דאווענען איז זיא ארויס אין גאס, איז אוועק אויפ'ן מארק און האט אימער געקוקט אויף דער ערד, נאר זיא האט ניכטס געפונען, אויף מאר-גען איז אויך אזוי געווען, איבערמארגען אויך דאס זעלבע. אבער קיינער פערליערט ניט אין שווארץ יאהרען.... יעדער לייגט אוועק זיין געלד אזוי פארזיכטיג. אז עס איז ניטא קיינע מעגליכקייט צו האפען, עס זאל דערפון ווערען א רעטאנדע.

עס איז פעראיבער געלאפען דריי וואכע', זיא איז מיט יקותיאל ברוגז אויף טויט, און איהם קימערט עס וויא דיא וואנד, אזא מין גזלן האט מען נאך ניט גע-זעהען, אז איך, דער ערציילער, בין אויך אויף איהם מלא רציחה. נאר באלד וועלען מיר זעהען, וועט קומען אויף איהם אזא מפלה, אז עס וועט זיין א לעהרע פאר אנדערע מאנען, וואס ווילען זייערע ווייבער קיינע רעטאנדעס ניט מאכען.

עס איז אנגעקומען א בריעף פון מאלצעס מוטער פון קיסווים, אז זיא זאל גלייך קומען צו פאהרען, דען זיא איז געפעהרליך קראנק.

— אט וועט זיין א רעטאנדע, טראכט ביי זיך חיה מאלצע, דען וויא ניט רייך דיא מוטער איז געווען, אלץ וועט בלייבען פון איהר א ביסעל ווירטשאפט, און דא האט נאך קניפלאך (מיט געלד) אויף. אלזא איז מאקע מיין געבעט גע-הערט געווארען. עס האט אפילו מאלצען זעהר פערדראסען וואס איהר מוטער

שטארבט; זיא איז דאָך פאָרט א מוטער,—נאָר וואָס קען זיא העלפען? זיא האָט דאָך איהר ניט קראַנק געמאכט, און ווייטער, פריהער שפּעטער, זיא דאַרף דאָך ווען עס איז שטאַרבען...... זאָל זיא כאָטש האבען א רעטאָנדע.

חיה טאָלצע איז אוועק געפאהרען צו איהר מוטער. ריזע האט זיך אָבער גענומען בעסערן, און אין צוויא וואָכען ארום] קען שוין טאָלצע צוריק פאָהרען א חיים, אפילו צופרידען וואס דיא מוטער איז געוואָרען געזונד, אָבער דערווײלע האט זיך נעעפענט דיא וואונד פון דער רעטאָנדע, און עס זעהט זיך קיינע האפענונג ארויס וויא עס זאָל ווערען א רעטאָנדע. שלעכט, ביטער וויא דער טויט.

חיה טאָלצע האט זיך נעזעצט אין וואגאָן מיט צוויי הערצער: איינע א פריי־ליכע, וואס דיא מוטער איז נענעזען געוואָרען; און איינע א פערקלעמטע וואס קיין רעטאָנדע איז ניטא.

5.

נעבען איהר אין וואגאָן איז נעזעסען א פרייליכע איינפאַך געקליידעט אין א מאַנטעל מיט א טוך און מיט א קליינעם פּעקעל אין האנד. דאס פרייליכען האט אויסגעזעהן א יאָהר פיער און צוואנציג, זעהר שעהן און געזונד, אָבער זעהר טרויעריג. איהרע אויגען ווארען נאס פון טרעהרען. חיה טאָלצע האט גענומען מיט איהר ריידען און פרעגען, וואס איהר קימער איז, האט זיא איהר געענטפערט קורץ: איהר וועט מיך נישט העלפען.

חיה טאָלצע האט אבער ניט געקענט איינרוהען. און טאקע וויא איז דאס מעגליך אז צוויי פרויענצימער זאָלען זיצען איינע נעבען: אנדערע און שווייגען:

זיא האט דאָך גענומען ריידען, האט איהר דערצעהלט פון זיך, וויא זיא פאָהרט דאס פון א מוטער, וועלכע וואר זעהר קראנק. און הוינט איז זיא נאָט זייא דאנק נענעזען געוואָרען און זיא פאהרט אהיים מיט א פרייליכען הארצען.

דערווײלע אזוי ריידענדיג, האט דאס פרייכען אויך גענומען ריידען פון זיך און האט דערציילט, אז זיא איז דאס געפאהרען אויף תנאים, נאָר פון דיא תנאים איז נישט געוואָרען, ווייל דער חתן האט פערלאנגט מעהר געלד, און זיא האט מעהר ניט וויא אכט הונדערט רובעל. דאס איז שוין אויף נדן, קליידער און איבעריגע הוצאות, זיא איז א יתומה, האט אויך קיינע פערוואנדטע און פריינדע, וועלכע זאלען זיך איינשטעלען פאר איהר. דאס איז שוין דער פערטער שידוך, וואס מען האט איהר גערעדט און עס איז נישט געוואָרען. זיא האט מיט ביטערען דערצעהלט פאר טאלצען איהר ביטערען מזל, וויא זיא איז עלענד און קען קיין שידוך ניט מאַן: נאָר עטוואס א מיאוס מענש פערלאנגט פיעל געלד און א רעטאָנדע

אויסשטייער, זיא וואלט זיך רעכענען פאר גליקליך, אז עס וואלט זיך מאכען אזא פארטיא, אז דער חתן זאל איינגעהן אויף דיא 800 דאללאר נדן, און קליידער זאל ער נים פערלאנגען; דען זיא אליין פערלאנגט קיינע קליידער און קיינע צירונג, וויא היינט פארערט זיך; זיא האלט נים פון קיין מאדעס, איז צופרידען צו האבען א ביסעל קליידער גאנץ איינפאכע, נאר איהרע גאנצע געלד זאל אריין אין געשעפט, פון וועלכען זיי זאלען זיך ערנעהרען אהן נויט, דאס איז איהר איינציגער וואונש, און אז עס וואלט זיך מאכען אזא חתן, וואלט זיא דאס רעכענען פאר א גליק.

חיה טאלצע האט איהר אנגעקוקט וויא אויף א משוגענע; וויא איז דאס? וויא קען דאס זיין א כלה אהן גרויסארטיגע קליידער און אהן צירונג? וויא קען דאס זיין, מען זאל דאס נים פערלאנגען? איינס פון דאסביידע אדער זיא איז איין גרויסע נאר, אדער א משוגענע.

דער ווילע דיא 800 דאללאר, וואס דיא מיידעל האלט ביי זיך, איז טאלצען שטארק אריין אין זינען, גוטינקער נאט! טראכט זיא ביי זיך; אזא מין גלאמפ, אזא קליינשטעטעלשער פלאקען, וואס דארף סיין קליידער נים, און וואס פערשטייט נים, וואס איז דאס צירונג און וואס איז דאס לעבען אויף דער וועלט, — האט זיא אכט הונדערט דאללאר; און איך טאלצע, וואס פערשטייט וויא צו לעבען און וואס דער לעבען פאדערט און וואס ווייס אלע מאדעס, האב קיין זאך נים און קען אפילו קיין רעטאנדע נים דערקאזען!! היינט פרעג ביי דעם לעבעדיגען קשיות!... אה, אז איך וואלט האבען איהרע געלד. ווער וואלט געווען מיין גלייכען....

פלוצלונג איז איהר אריין געפאלען אגעדאנקען, דיא אויגען איהרע האבען גענומען פינקלען, אויף איהרע ליפען האט זיך בעוויזען א העלישער שמייכעל. אה, טראכט זיא ביי זיך, דאס איז א פלאן דיא וועלט אויס, ווען מיין גזלן וואלט מיר נאר פאלגן, בין איך שוין א געענטפערטע. דיא גאנצע 800 רובעל פאלט אריין אין מיין האנד, און איך וועל האבען צוויא רעטאנדעס, ניט איינע; איינע א זומערדיגע און איינע איין ווינטערדיגע, און וועל נאך האבען א קייט מיט א זייגער אויך. אך ווייל דיא וועלט.... איך וועל איהר ריידען א שידוך מיט מיין קותיאלין.. זיא וועט איהם אוועק געבען דיא נדן, און נאכדעם וועלען מיר איהר הייסען גיין. און עס וועט איהר קומען כשר; ערסטען דוא קליינשטעטעלשער גלאמפ, אז דוא דארפסט קיין קליידער נים, טא אויף דעם וואס דארפסטו געלד? צווייטען אז איך וועל האבען א רעטאנדע, וועל איך דאך גיין אלע שבת אין שוהל, וועט דאך זיין א מצוה; און זיא וואס וועט טאהן מיט דיא געלד — אוועקגעבען א חתן עפעס א הולטייא.

וואס וועט זייא פערשפּיעלען אין קארטען; איז דאכט זיך אז מיר איז מעהר מצוה; דריטען וועל איך דאך דער פון האבען א רעטאנדרע...

איך האָב מעהר ניט מורא איין זאך; צו וועט מיין משומד וועלען מיט מיר מיטהאלטען; ביי איהם, ביי דעם גזלן, קען דאס נאך אויסקומען איין עולה, און ער וועט נים וועלען... גאָר איך וועל איהם אויסרייסען, ער וועט דאס מוזען טאָן.

דאָס פרייליין, איז זיך געזעסען פארזונקען אין איהרע טרויעריגע געדאנקען און האָט ניט־אכט געגעבען אויף מאַלצען, וועלכע זאָרגט פאר איהר א תכלית.

— הערט צו, פריילין, זאָגט צו איהר טאלצע: איך וויל מיט אייך עפּעס ריידען.

— וואס?

— איך האב אויף אייך זייער רחמנות. וויא איהר האָט מיר ערציילט אייער לאנגע, איז טאקע זייער טרויעריג. איך זעה איין אין אייך, איהר זייט איין ארענטלי־כעס מענטש.... וויא זאגט מען עפּעס, הע הע! א גאסט קומט אוי: א ווילע און זעהט אויף א מעלה....

איהר נעפעלט מיר זעהר. איך וואלט אייך פארשלאָגען א פּארטיע מיט מיינעם א קוזין. דאס איז א יונגער מאן א יאהר 28, זייער א שיינער און איין ארענטליכער מאן, האלט אליין א געשעפט און איז א גוטער מענש א דימענט; איהר וואָלט פאר איהם לעבען זייער גליקליך.

— וועט ער דאך אָבער וועלען א האלבען מיליאָן נאדן.

— זייט רוהיג, דאס פערלאזט זיך שוין אויף מיר. מעהר וויא דיא געלד, וואס איהר האט, וועט ער ניט פערלאנגען, ער וועט מיר פאלגען. ער שטייט ביי מיר קווארטיר, און יעדער שידוך, וואס מען שלאגט איהם פאר, פרעגט ער אלץ ביי מיר; ער טהוט ניט אן מיר וואס א האר איז ווערט.

— ווייס איך, זאגט דאס פריילין, מען דארף זעהן.

און איך זאג אייך, איהר זאלט דאס ניט אבליינען אויף לאנג, ערסטען איז אויף איהם דא אסך בעלנים; צווייטען לאמיר זיך ניט נארען, אייך איז דאך זעהר נעפּריאטנע צו קומען א היים יעצט מיט ניסט; שוין דעם פערטען מאָל נעפאהרען אויף תנאים, און אלץ האט זיך מיט ניסט אויסנעלאזען. פאָלגט מיר, פאהרט מיט מיר גלייך אראָפּ אין אונזער שטאָדט, און טאקע פערפאהרט גלייך צו מיר... איהר וועט איהם זעהן; און אז ער וועט אייך געפעלען, איז אין איינס און צוויי איז דיא

פארטיע געשלאפען און מאמער ועט אייך נים געפעהלען וועט איהר זיך קעגען פאתרען א חיים, און קיינער וועט דערפון נים וויסען.

דאס פריילין האט דאס אלעס אויסגעהערט, און דער פארשלאג איז איהר זעהר געפעלען געווארען. זיי האבען געהאט נאך צוויי סטאנציאנען צו פאהרען. די גאנצע צייט האבען זיי אלץ גערעדט וועגען דער פארטיע און וואס מעהר זיי האבען גערעט, אלץ מעהר האט דאס פריילין געפונען דיא פארטיע פאר פאסענד, און ווייטער אריב עס איז ניט ריכטיג אלץ וואס זיא זאגט, דארויף קען מען דאך נאכפרעגען און מען דארף זיך ארומקוקען.

6.

ווען זיי זיינען אנגעפאהרען, איז יקותיאל דענסטמאל געשטאנען אין מיהר פון זיין קראם. וויא ער האט זייא דערזעהן פון ווייטען, זאגט ער:

— א, אן פאהרט שוין מיין רעטאנדעניכע! אט וועט זיך אנהייבען ווייטער מיינע קלאגען.... אט איז דאס ארויפגעשיקט געווארען א צרה אויף מיין קאפ! זיא וועט מיר פערפינסטערן מיין לעבען ביז אין קבר אריין...... מיט וועמען קען זיא דאס פאהרען?.... א גאנץ שיינעס מעדכען, כלעבען...... זיי פאהרען גלייך אהער...... אויף וואס קען זיא דאס איהר דארפען?.... מסתמה שטעקט דא א רעטאנדע דערינען.

דער איזוואשציק האט זיך אבגעשטעלט נעבען זייער קווארטיר, וועלכע וואר א פאר הייזער פאר דער קראם.ביידע האבען אבגעשטיגען. טאלצע האט א שמייכעל געטאן פון ווייטען צו יקותיאל'ן און זיא איז אריין מיט איהר גאסט אין שטוב.

נאך איינינע מינוטען איז טאלצע אראבגעלאנגען אין קראם און האט יקותיאל'ן איבערגעגעבען דעם גאנצען פלאן וואס זיא האט אויפגעטאהן. ער האט איהר אנגעקוקט מיט איין אפענעם מויל און מיט אויפגעשפערטע אויגען.

— א, א, זאגט ער קוועטשענדיג מיט דיא פלייצעס; וואס וויל זיא פון מיר האבען! אט וויא פון א טראפקע מאכט זיא פון מיר וואס זיא וויל.

— דוא מוזט דאס אבער טאן, יקותיאל, ערשטען וועל איך האבען א רעטאנדע מיט ציערונג און ווייטער וועט דיר דאך אריינפאלען נאך עטליכע רובעל.

— און דוא מיינסט אז זיא ויעט זיך דאס לאזען נארען?

— אוודאי! איך האב דאך שוין מיט איהר אלץ אבגערעדט.... און ווייטער איז דאס אזא מין נאר, אזא גלאמפ, אז מען קען איהר אנהייננען א כונג און לעבער אויף'ן נאז. דאס איז א קליינשטעטעלשער פלאקען. דוא קענסט זיך פארשטעלען אז זיא זאגט זיא האלט ניט פון קליידער און פון קיין מארעס...... נוא,

יקותיאל, נעה אריין צו איהר און רייד זיך מיט איהר דורך. איך וועל דא שטיין דערווייליע אין קראָם: ניט פערגעס צו זאגען, אז דוא ביזט מיינער א שוועסטער־קינד. זיא וועט דיר שוין אלץ גלויבען, דער גולם.

— נוא, זאגט ער, איז עס פון גאָט, איז געלויבט גאָט!......אט שטייט מען דאס אויס פון א ווייב!........ איך מוז געהען, וואס זאל איך טאן; אבער זעה, מאלצע, דוא זאלסט באלד ארויפקימען........ א שיינער עסק פאר מיר, זיצע: דארטען מיט א מיידעל און פארברייננען. מיט איהרע רעטאָנדעס האט זיא מיך קראַנק געמאכט, פאר א משוגעעס געמאכט, זאגט ער מיט ערגערניש; אבער דאך אן זיינע אויגען איז געווען צו זעהען אז ער איז גאר ניט אונצופרידען מיט דעם שווינדעל.

אז ער איז ארויסגעגאנגען, זאגט מאלצע צו זיך העכסט פערגניגענד: א משוקאוועסטע, כלעבען, איך האב גאר ניט געדארפט מיט איהם פיעל טענה'ן. מען זעהט מאקע בעשיינפערליך (שיינווארליך), או מיר איז בעשערט צו האבען א רע־מאנרע....און דער וואס איך בין ניט ווערט צו דערמאנען זיין נאמען אהן געוואַשען, האט מאקע צוגעהערט מיין געבעט. זיי וועלען קלוימערשט באלד מאכען א קנין, זיא וועט איהם באלד אוועקגעבען דיא געלד, איך וועל גלייך געהען אין קראם, וועל מיר נעהמען אויף א רעטאנדע און איהר דעם גלאָמפּ וועל איך הייסען געהן אין אלע שווארצע יאהרען, און דאס איז געוויס קיין עולה ניט, דען אז יקותיאל מהוט דאס איז דאס געווים רעכט, דען ער איז איין עהרליכער מאן, כאטש ער איז א גזלן פאר מיר. דאס וועט זיין א כשר'ע שיסעל מיט א כשר'ע לעפעל. חא, חא! איך קייך זיך פון געלעכטער, וויא איך בין א אידישע טאכטער.... דאס איז אזא איינפאל דיא וועלט אויס.... און ער רופט מיר נאָך נאר; דאכט זיך אזא חכמה וויא איך בין איז ניטא. מיט איין שטיקעלע שווינדעלע חאפ איך אכט הונדערט דאלאר. א קליינינקייט! וואו איז דא א אידינע זאל פערדינען אזוי פיעל געלד אין איין טאג אדער אין איין שעה?

וועהרענד מאלצע האט געקוואלען פון זיך, פון איהר כאראקטער און פון איהר שארפזיניגען קאָפּ, זיינען דערווייל יקותיאל און ניטעל געזעסען און געשמו־עסט. וואס זיי האבען איינענטליך גערעדט, קען איך דיר, מיין ליבער לעזער, ניט איבערגעבען, דען זיי ווארען אליין אין צימער, דאס קענען מיר גאנץ גוט פערשטיין, אדער מיר וועלען דאס באלד וויסען אויף קלאר.

ווען מאלצע איז ארייגעגאנגען אין א האלבע שטונדע ארום, האט זיא גע־זעהן, אז זיי זיינען זעהר צופריעדען. דיא אויגען האבען ביי איהם געפינקעלט פאר

פריידע און ער האט געקוקט אויף דאס פריילין זעהר מילד. ניטעל ווידער איז אויך געווען העכסט צופרידען. א שיינער פורפור האט געשפיעלט אויף איהרע וואנגען און האט זעהר ליעבליך געשמייכעלט.

— נו, איהר זייט צו פרידען? פרעגט מאלצע.

— מיר זיינען צופריעדען, זאגט יקותיאל. מיר נייען איין אין אלע פינקטען. דוא ביזט א גאנץ וואזנע שדכנטע, קוזינע. איך געפין דיזע פארטיע זעהר פאסענד.

— היינט זייט וויסען, זאגט מאלצע פערגנינט, אז איהר מאנסבלען דארפט זיך ניט איבערנעהמען: איהר זייט אליין דיא בריות; מיר ווייבער זיינען אויך אזעלכע העלדען, און אזעלבע שדכנטעס וויא איהר. איצטער וואלט זיין מיין עצה, אז היינט זאל זיין א קנין און מען זאל איינלייגען דיא געלד, און אבגעמאכט.

— איינלייגען דיא געלד, זאגט ניטעל, דארף מען גאר ניט. ער איז דאך א מענש א זעלבסטשטענדיגער מיט א געשעפט. איך וועל איהם דערלאנגען דיא געלד אין האנד; אבער צו דער חופה.

ביי דעם ווארט חופה איז מאלצע געבליבען שטעהן פערבליפט. זיא האט קותיאל'ן א וואונק געטאהן. ער איז מיט איהר אריין אין איין אנדער צימער.

— וואס זאגסטו צו איהר, זאגט מאלצע; א חופה ווילט זיך איהר, וויא געפעלט דיר?

— פאלג מיר, זאגט קותיאל, לאז זיא געהן, און א סוף!

— וויא הייסט עס, וועל איך דאך בלייבען אהן א רעמאנדע! ניין, דאס קען ניט זיין. איך וועל איהר ניט איינלאזען. איהרע געלד מוז בלייבען ביי אונז.

— טא וויא ועסטו מאכען?

מאלצע האט זיך פערטראכט — הער, זאגט זיא, איך בין געפאלען אויף א פלאן: מיר זאלען מאכען קלוימערסט א חיפקע אויפ'ן פארשטאט, ניט דא; פארופען א פאאר אידען פיאניצעס, זייא אנשיקורען, זייא זאלען ניט וויסען וואו זייא זיינען אין דער וועלט; און אונטער דער חופה, אנשטאט הרי את, וועסטו זאגען אשר יצר, אדער מאכען א ברכה בורא פרי אדמה. און זיא דער גלאמפ וועט גאר נישט וויסען.

— מיינע דאנות! זאגט ער; לאז זיין אזוי, צוליעב דיא רעמאנדע מוז איך זיך שוין לאזען בוינען. וואס זאל איך טאהן? אלע צרות מח איך אויסשטיין פון ריינטוועגען.

זייא זיינען אריין געגאנגען אין צימער, וואו ניטל איז געווען, און האבען אב-געמאכט, אז היינט זאל זיין הופה אויפ'ן פארשטאט, ניט דא אין שטאדט, ווייל

דא האבען זייא פיעל קרובים און פריינדע, און אלעמען איינצולאדען דארף זייער פיעל קאסטען; און ווייא מיר ווייסען, אז ניטל האט ניט נעהאלטען פון פיעל געלד אויסגעבען, איז זיא זייער לייכט איינגעגאנגען דעראויף. דער פלאן האט געלויכטן פאר ביידע צדדים.

גלייך ווייא דיא זאך איז געווארען אבגעמאכט, איז טאלצע אוועק געלאפען אין דיא מאגאזינען אבקלייבען סאמעט און פלוס אויף צווייא רעטאנדעס. דען זיא מוזען האבען איין רעטאנדע אויף שבת פערטיג, ניט אנדערש; און ווייא באלד דער קלייבען דויערט פיעל צייט, אזוי מוז מען היינט אבקלייבען דיא שטאף, מארגען אין דער פריה בעצאהלען און גלייך אוועקגעבען דעם שניידער נייען; עס זאל קיין אסטאנאוועקעס ניט זיין. און אויף שבת מוז זיין פערטיג אויף זעלרעצקעס צופלאצעגעס און אויף דוואסקע דיא הערינגגוטצעס לאפענעס. מיקא צירונג וועט מען שוין קענען קויפען מיט א טאג שפעטער; דאס דארף מען דאך ניט מאכען; מען קויפט און מען טוט אן.

7.

פון אבענד האבען יקותיאל, טאלצע און ניטל זיך געזעצט אויף איזוואסציקעס, זיינען אוועק געפאהרען אויף'ן פארשטאדט, האבען. אבגעשטינען נעבען משל דעם שמש פון שול, זיינען אריין אין שמוב. יקותאל האט איהם אבגערופען אין איין אנדער צימער און האט איהם ערקלערט, וואס ער האט דא צו טאהן. ער האט איהם דערלאנגט א שיינע מתבע. מושל האט גלייך אריבער געשיקט נאך עטליכע יידען, וועלכע ענטזאגען זיך ניט פון אביסעל בראנפען. מען האט קיין שהיות ניט געמאכט, מען האט געשטעלט א חופה, און יקותיאל האט דערלאנגט ניטלען א רינג און האט אבגעזאגט הרי את, ווייא עס געהערט צו זיין.

טאלצע, פון גרוים שמחה האט פערגעסען צו זיין דערביי נעבען דער חופה; דען זיא איז געוועזן פארטאהן מיט דער צו בערייטונג פון צו בייסען. אז מען מאכט שוין א שטיקעל שמחה, דארף שוין זיין ווייא געהעריג איז. וויטער קען מען זיך אויף קותיאל'ן גאנץ גוט פערלאזען; ער פערשטייט וואס ער האט צו טאהן; ער איז דאך א קלוגער, וועט ער מסתמא זעהען ניט אריין צופאלען.

נאך דער חופה האט מען זיך געזעצט צום טיש, אויף וועלכען עס וואר אנגעשטערט באטלען מיט משקה און מיט אלערלייא צובייסען פון פולען האנד. דיא געסט האבען געטרונקען און געגעסען און האבען זיך גאר ניט געקימערט פאר דיא ארעמע ניטלען, וואס ווערט יעצט אונגליקליך, אדער פאר טאלצעס רעטאנדע צו

זאל זיין פון סאמעט צו פון פלוס ; ווייא האבען גאר געפונען, אז דיא בראנסעט איז גאנץ שטארק און עס ערקוויקט מאקע דאס הארץ.

— וויא געפעלט דיר, קותיאל, זאגט מאלצע צו איהם אין דער שטיל : וויא געפעהלט דיר דער שפיצעל, וואס מיר האבען דא אבגעשפיעלט מיט דער קליינשטעטעלשע פלאקין הא הא הא !

— דוא ביזט מאקע א חכמניות, מאלצע, וויא איך בין א איד דערפאר ועססו האבען א רעטאנדע אבער איין אנטיק.

— איין רעטאנדע מיינסטו ? אפע ! פאר דיא געלד קען איך האבען צוויי רעטאנדעס, איינע א סאמעטענע און איינע א פלוסענע. וואס איז ? און א קייט מיט א זיינער מוז איך האבען און א בראסלעט אויך. אז דיר ועט בלייבען מעהר ניט א פאאר הונדערט רובל פון דיא געלד, מאכט אויך ניט אויס.

— איך וועל זיך מיט דיר דעראיבער ניט קריגען. זאגט ער :

— אט דערפאר האב איך דיר האלד קותיאל. הערסטו, איך בין שוין היינט געוועזען ביי פינקעלשטיין און האב אנגעקליבען סאמעט אויף אכט רובל איין ארשין און פלוס אויף צוועלף רוביל ; דיא סאמעט בלאסקעט וויא א שפיגעל, שווארץ און גראנאט מיט געדריקטע אוזארען. וויא זאגסטו. וויא זאל איך מאכען מיט א קאנטערעפאלד פון הינטען צו מיט א מאל פאלד ?

— וויים איך ?

— הער, קותיאל, וואס זאגסטו, צו זאל איך מאכען א שטוארט קראגען אדער א שטייענדען ? וויא הויך זאל איך מאכען דיא שולטערין (בופען). איך קלער וואס העכער איז אלץ שעהנער, הא ?

— געוויס וואס העכער.

— וויא זאגסטו זאל זיין דיא אונטערפוטער מיט געלבע אטלעס אדער מיט בארדא ?

— מאך מיט ביירע.

— וואס פאר א גוטער דוא ביזט, קותיאל, זאגט זיא איהם אנקוקענדיג מיט א שמייכעל.

— מאקע וואס זאל איך דיר זאלעווען, מאלצינקע ? דוא האסט אויפגעהארעוועט, מא מאך זיך וויא דוא ווילסט.

— א הוט וועל איך זיך אויך מאכען פון דיא זעלבע פלוס אבמעקינ ; דאס איז העכסט מאדע יעצט.

— אודאי וויא דען ?

א שניידער האָב איך שוין אויך בעשטעלט. גייל איך ווייל אויף שבת זאל זיין פערטיג.

— געוויס מוז זיין אויף שבת פערטיג.

— דיא געלד האָסטו שיין אבגענומען?

עס איז אזוי גוט וויא בייא מיר אין האנד, זאגט ער, זיא האט מיר געוויזען דיא געלד, אכט הונדערטער; נאר עס האָט ניט געפאסט צו נעהמען ביי דער חופה. זיי רוהיג דוא האסט שוין אלץ, וואס דוא האסט געוואלט.

זייא האבען דארטען פערבראכט ביי א שטונדע צייט. נאָך דעם זיינען זייא אוועק געפאהרען א היים.

8.

דיעזע נאכט האט טאָלצע ניט געשלאָפען פאר פריידע. דיא רעטאָנדע האט איהר אימער געשוועבט פאר דיא אויגען. זיא האט זיך אימער פאָרגעשטעלט וויא זיא וועט אָנטאָן דיא רעטאָנדע מיט דיא נייע הוט און וועט אריינגיין אין שול, אלע וועלען א קוק טאָהן אויף איהר און וועלען בלייבען פערוואונדערט. דיא שונאים וועט ארויס דיא אויגען קוקענדיג. אלע וועלען איהר מאכען א וואָרע, דיא הקדש'ישע ווייבער וועלען זיך פאנאנדער רוקען און לאָזען איהר א פלאץ דורכ־צוגיין צום אויבען אן; זיא וועט זיך שטעלען אין מזרח וואנד און דיא גנידות'טעס וועלען ניט וואנען איהר א וואָרט צו זאָגען. אז זיא וועט פערוואָרפען דיא רעטאָנדע וועט זיך ארויסזעהען דיא גאָלדענע קעטטע, וועלכע וועט בלאנקען וויא דיא זון.... און וואס האָט דאס אלץ געמאכט? נאָר א קלוגער איינפאל.... און עס האָט אזוי ניט אפגעגאָלטען. גראד דארף זיך איהר טרעפען אזא מין גלאָמפּ, וואָס מען קען איינריידען ווער ווייסט וואס. אנדערש ניט וויא זכות אבות האט זיך דאָ איינגע־שטעלט און דער אויבערשטער האט דערהערט איהר געבעט.... אָ, וואס פאר א זויערע מינע דיא גיטקע וועט דאָס מאכען, בשעת איך וועל איהר זאגען: ארויס פון דאנען! און אז זיא וועט זאגען דיא געלד! וועט איך זאגען: „יא טעבע געבענ־דע..... איך קען דיר ניט און ווייס דיר ניט. דוא דארפסט קיין געלד ניט, א טרענער וועט דיך נעמען אָן געלד אויך...... און איהר וועט קומען כשר, דער־פאר וואס זיא וויל נעמען פרעמדע מאנען, הא, הא, הא! א קעפעלע האב איך... איך וואָלט זיך א קוס טאָן אין שטערען, אז איך וואָלט קענען.

מיט דיא זיסע געדאנקען איז זיא איינגעשלאָפען און האט געזעהן זיסע חלומות.

אויף מאָרגען איז זיא אויפגעשטאנען גאנץ פריה האט זיך ארומגעוואשען, האט אנגעטאָן איהרע בעסטע קליידער; דען זיא דארף גיין אין מאגאזין נאך דיא שטאָף אויף דער רעטאָנדע: זיא וויל דורכאויס עס זאָל זיין פארטיג אויף שבת.

זיא גייט צו צו יקותיאל׳ן און בעט בייא איהם דיא געלד. זאָגט ער איהר: ,,וויא געפעלט דיר, טאָלצע א גלייכווערטעל? זיא נימ דאָך דיא געלד נימ“

— וואס פאר א קריינק אויף איהר, שטייטש פאר וואס? שרייט טאָלצע העכסט אויפגערעגט.

— זיא זאגט, זיא האט מורא, טאָמער האב איך א ווייב וואו עס איז, ווייל זיא גלויבט נימ, אז א מענש פון 28 יאהר ביי אירען זאָל זיין א בחור.

— האסטו איהר געזאָלט זאָגען, גזלן, אז דוא האסט געהאט א ווייב און און דוא האסט איהר גע׳גט.

— דאס האב איך טאקע געזאָגט; גלויבט זיא נימ. זיא וויל איך זאָל איהר ווייזען א צעטעל פון א רב אז איך בין א גרוש, אז נימ, נימ זיא דיא געלד נימ. וויא געפעלט דיר א פ׳שאָקרעווו, הא!

— א קלאָג איז צו מיר! וואס זאל איך פאָרט איצטער טאָן? שרייט טאָלצע ברעכענדיג דיא הענד: וועה איז מיר, וויגד איז מיר, איך וועל דאָך נימ האבען דיא רעטאָנדע אויף שבת.

— איך האב מורא, אז נאך שבת אויך נימ, זאגט ער קאָלטבליטיג.

— ער רעדט זיך אב: נאך שבת אויך נימ.... קאָלטער גזלן! משומד!.... ער זעהט, עס פלאצט אין מיר דיא גאל, און איהם ארט וויא דיא וואנד.... מיר גיסט זיך מיין בלוט און ער שטייט און לאכט, מרופה׳גער ביין!.... אז אין דער ערד האָט געזאָלט גיין דיא גלאָמפ, דער פלאָקען.......... וואסערע צרות זיא מאכט דאס מיר אָן.... וואס פאר איין אָבקלער דאס איז.... צעטלעך פון רבנים! א, א!.... וואס שווייגסטו משומד! גיב עפעס איין עצה, וואס זאָל איך טאָן? דאס איז נימ קיין גלייכווערטעל...... איך בין דאָך שוין געווען בייא פינקעלשטיין אין מאגאזין, האב אבגעליינט שטאָף, איך מח דאס היינט ארויסגעהמען, עס קען דאך אנדערש נימ זיין...... דוא הערסט, קות׳אל, דוא געה שוין צום רב, גיב איהם א דריי רובעלדינע, א פינף, א צעהן און ברייננ מיר דעם צעטעל וואס דיא צועלע וויל האבען.

— נוא, רבויש״ע, זאגט ער מיט א קרעכטס, וואס דיא אירענע צומאטערט מיר!.... זאָל שוין זיין דער לעצטער מאָל אזעלכע צרות. מיט דיא רייד האט ער אנגעטאָן דעם פאלטא און איז אוועקגעגאנגען.

אין א האלבע שטונדע ארום איז ער געקומען און זאגט, אז די גרויסע רבנים ווילען דאס ניט הערען און ניט זעהען, נאר דער רב פון נייעם פארשטאדט ניט יע אזא צעטעל, נאר אז....

— וואס אז? פרעגט זיא מיט אונגעדולד.

— נאר אז מיר זאלען זיך אויף א ווילעצקע אב׳גט׳ן.... דאס הייסט אויף א גלייכווערטעל.

— דאס קען מען? פרעגט זיא.

— יע, פאר וואס ניט? זאגט ער. אנדערש גיט ער דעם צעטעל ניט, דוא פארשטייסט?

— איז ווען קען מען דאס מאכען?

— חאטש שוין, אויב דוא ווילסט.

— קום, לאמיר שוין פאהרען; איך מוז היינט האבען די געלד ניט אנדערש.

— זעה לאז מיר, צו רוה, זאגט ער, איך בין א פארמאטערטער פון דיינע קאמעדיעס.

ניין, איך לאז דיר ניט אב. שרייט זיא, איך מוז שוין אבפטר׳ען דעם עסק.. אבער נאך דעם וועל איך זיך מיט איהר אברעכענען אויף דער וועלט. מיט שטערקענס וועל איך איהר ארויסטרייבען פון דאנען! די ביינער וועל איך איהר צוברעכען, די שמארעקניצע. זאג מיר, קותיאל, וואס איז די נפקא מינא צווישען א גט אויף איין אמת אדער אויף א גלייכווערטעל.

— איין אמת׳ען גט שרייבט מען אויף פארמענט, עס מוזען זיין א מנין אידען דערבייא, עס מוז דויערן דרייא שעה,—און דעם גט ועט מען שרייבען אויף פאפיר און אין א האלב שעה איז פארטיג.

— אויב אזוי איז גוט. מיט די רייד האבען זיי זיך אנגעטאן און זיינען אוועקגעפאהרען.

אין צוויי שטונדען ארום איז טאלצע מיט מזל געווען א גע׳גט׳ע.

9.

ווי זיי זיינען אריין אין שטוב נעהמט יקותיאל און דערלאנגט ניטלען דעם צעטעל פון רב, אז ער איז א גרוש, אויף דעם פטור, אז זיין ווייב איז א גע׳גט׳ע. ניטעל האט זיך געשטעלט, האט ארויסגענומען אכט הונדערט רובעל פון איינער פארטמנע, האט דערלאנגט יקותואל׳ן זיבען און איין הונדערטער טאלצען און זאגט:

נאָט אייך, טאָלצע, שרכנות א הונדערטער און איך ראנק אייך זעהר, דאס איהר האט מיר נעגעבען א מאַן נאך מיין וואונש, פאר וועלכען איך האָף גליקליך צו זיין.

טאָלצע האט נעפיהלט אז איהר האט זיך אבנעריסען אין הארצען. דער טאָן פון ניטלען און איהר ערנסטע מינע האט איהר נעגעבען צו פאַרשטיין, אז דא האט זיך אבנעשפיעלט א העלישע קאמעדיע, ניט מיט ניטלען, נאָר מאקע מיט איהר אליין. זיא איז נעבליבען שטיין פערלביפט, זיא האט ניט נעפונען קיין ווערטער וואס איהר צו זאגען. זיא גיט א קוק אויף יקותיאל'ן, עפּעס א ניפּטינער שמייבעל לינט אויף זיינע ליפּען, דאס האט איהר גאָר נידערנעשלאגען.

— יעצטע, מיינע פריינדין, זאגט ווייטער ניטעל, און דיא אוינען האבען ביי איהר נעפינקעלט וויא ביי א טינערין, וואס האלט דיא לאפּע אויף איהד אָפּפער.

— יעצט, טאלצע, האט איהר הונדערט רובעל, מאכט זיך א רעטאָנדע און טראגט נעזונדערהייט און היינט זאלט איהר זיך זעהען א קווארטיר. איהר פערשטייט אליין. אז א גע'גט'ע פרוי קען שוין מעהר ניט וואהנען צוזאמען מיט איהר נעוועזענעם מאן.

— ווא—וואס רעדסט דוא דאָ? האט נענומען טאלצע שטאמלען, זיא האט זיך נעמוזט אנהאַלטען אן שטוהל, זיא זאל ניט פאלען. וואָ—וואס פלוידערסט דוא דאָ? איך זאל נעהן פון מיין שטוב, פון מיין מאן?...... דוא, דוא זאלסט ארויס פון דאנען...... דוא ביזט זיך נעקומען צו שלעפּען פון אלע שווארץ יאהרען און דוא ווערסט נעען אין אלע שוואַרצע יאהרען....

שטילל! האָט ניטיל נענעבען א נעשריי, אז טאָלצע האט נענומען ציטערין; דוא טאלצע, האסט מיך נעוואלט בגזלן, אוועק נעהמען מיינע יתומישע נעלד.... מאכען זיך רעטאָנדעס, און איך זאָל אוועק אין דיא הייזער.... דערצו נאך אזא נידערטרעכטינע מיך אויס צו לאַכען.... זאָלסטו וויסען אז אין דעם נעטץ, וואָס דוא האסט אויס נעשפּרייט פאַר מיר, ביזטו אליין אריין נעפאלען, ניט איך: יקוחיאל האָט מיך מקדש ניווען נאך דעם אידישען דין, און דיך האט ער נינעט נאר וויא עס ניהערט צו זיין. דוא ביזט ניט מעהר זיין פרוי, — זיין פרוי בין איך.

— דער מקדש זיין איז ניווען א גלייכוווערטעל און דער גאָט איז נעוועזן נאָר אויף א נעלעכטער! שטאמילט טאלצע.

— אין אזעלכע זאכען נייט ניט אן א גלייכווערטעל, זאגט ניטיל. דיא קדושין איז נעוועזן וויא דער דין, און דער פּטור, וואס ער האָט מיר נעוויזען, איז א ריכטינער: א רב גיט ניט קיין פּטור אָהן אנט. נייא פרענ ביי וועלכען רב דוא ווילסט.

— קותיאל, וואס שווייגסטו האט גענומען שרייען מאלצע ; שלעפ איהר שוין אוועק צום רב, דיא משומד׳עסטע און גט איהר אָב צוריק.

— עע ! איך פויל זיך, זאָגט יקותיאל גלייכגילטיג זיך מאכענדיג א א פאפיראס.

— וויא הייסט עס ! שריים מאלצע מיט א הייזעריגע שטיממע : דוא זעהסט דאך, זיא טרייבט דאך מיר פון דאנען.

— איז וואָס. האסטו מורא, איך וועל בלייבען חס ושלום אָהן א ווייב, זאָגט ער קא׳ם ; עע ! אז זיא בלייבט דא מאכט שוין נים אויס. און קיין רעטאנדרע בעט זיא דאך אויך נים ; טאָ לאז שוין זיין אזוי, וויא עס איז.

— הער צו דוא, יונגאץ, שרייט מאלצע מיט וואוטה. דוא זאלסט מיר קיין גלייכווערטלעך נים מאכען, דוא ארצענער יונג.

— און איך זאג דיר, רעטאָנדעניכע, זאָגט יקותיאל ערינסט, אז מיין ווייב איז היינט מאקע ניטיל, נים דוא.... דיינע רעטאָנדעס האבען מיך קראנק גע־מאכט.... איך האב געוואלט פון דיר לאנג לייז ווערען ; נאָר איך האָב קיין מיטעל נים געהאט. היינט א דאנק דיין רעטאָנדע, האסטו מיר דעם מיטעל גענעבען אין האנד : ווען דוא האסט מיר געהייסען מיט ניטלען דורכריידען זיך, האָב איך איהר אלעס ערקלערט. זיא איז מיר געפעלען געוואָרען און איך בין איהר געפעלען גע־וואָרען. מיר האבען ביידע איינגעשטימט, אז דיא קאָמעדיע זאָל זיך שפיעלען ; אבער עס זאל זיך דער פון אויסשפילען וואס מיר האבען ביידע געוויינט : מיר זאלען בלייבען מאן אונד פרוי.

מיט דיא רייד האט ער ניטלען אומגעארעמט און א קוש געטאָהן.

מאלצע איז גלייך אוועק געלאפען צו דיא-רבנים, האט זייא ערציילט פון דיא קדושין און פון דעם גט, וואס זיא האט געמאכט פון א גלייכווערטיל ווענען. אזוי זוייא דיא רבנים האבען אויך געזאָגט, אז זיא איז שוין נים מעהר יקותיאלס ווייב.

דעם זעלבען טאג האבען דיא נייע פאָר אויסגעצווינגען אין איין אנדער וואה־נונג, מאלצע איז געבליבען אָהן א מאן ; אָבער דער פאר קען זיא זיך היינט מאכען א רעטאָנדע.

ע נ ד ע.

שפה חיה.

א מעטהאָדע פיר קינדער צו לערנען לעזען, שרייבען און פערשטעהן העברעאיש.

מיט 200 שעהנע אילוסטרירטע בילדער.

דער „שפה חיה“ איז נעמאכט געוואָרען אויף דעם זעלבען ארט וויא דיא נייעסטע ענגלישע און דייטשע ערשטע קלאס לעזע־ביכער, מיט שעהנע אילוסטרירטע בילדער. יעדער בילד שטעלט פאָר דעם אינהאַלט פון דעם וואָרט און זאץ, וואס דאדורך האט דאס קינד שטארק חשק צו לערנען און לעזען, און פערשטעהט גאנץ לייכט אליין דיא בעדייטונג דערפון, אָהנע מען זאָל איהם דארפען ערקלעהרען.

דער „שפה חיה“ לערנט דאס קינד שטופענווייז, פון אנפאנג אלף־בית ביז לעזען, פון לעזען ביז פערטייטשען ווערטער, פון ווערטער ביז פערשטעהן גאנצע זעטצע, און אזוי ווייטער, ביז ער פערשטעהט גוט דיא העברעאישע שפראך.

יעדער פאטער און מלמד קען מיט דיזע מעטהאָדע גאנץ לייכט אָהנע שווערינקייטען אין א קורצע צייט אויסלערנען דאס קינד צו לעזען, שרייבען און פערשטעהן „לשון הקודש“, ווייל דיא שעהנע בילדער וועלען דאס קינד שטארק פעראינטערעסירען צו וועלען לערנען און וויסען.

בעזאָנדערס איז פיר דעם קינד זעהר גוט דיא שעהנע מעשה׳לאך, פיינע וויטצען און קלוגע רעטענישען וואס קומט פאָר אין דער מעטהאָדע, ווייל דאס שטארקט איהם דעם זכרון ער זאָל אלעס געדיינקען וואס ער האט געלערנט.

דער „שפה חיה“ איז אנערקענט געוואָרען פון אלע אייראָפּעאישע מלמדים פיר דיא בעסטע מעטהאָדע מיט קינדער צו לערנען, ווייל אויסער דיא גרויסע צאָהל שעהנע בילדער, איז ער אויך זעהר פראקטיש צוזאמענגעשטעלט מיט א ריכטינען סדר, וואס דאס איז דיא הויפטזאכע אין א מעטהאָדע.

דער „שפה חיה“ קאָסט אין רוסלאנד 50 קאָפּ. און דאָך ווירד ער פערקויפט אין דיא צעהנדלינגע טויזענדער, אין יעדער חדר און תלמוד תורה ווירד יעצט קיין אנדער מעטהאָדע געלערנט מיט קינדער נור דער „שפה חיה“.

אָט דיעזע ניטצליכע מעטהאָדע האב איך יעצט דאָ אין אמעריקא איבערגעדרוקט אויף א גאנץ פיינעם פאפיר און פערקויף פיר דעם פרייז פון בלויז

10ס. בראָשירט און 15ס. פיין געבונדען.

מאכט קיין מיסטייק. ווען איהר געהט קויפען א מעטהאָדע פיר קינדער, פערלאנגט נור דעם „שפה חיה“, ווייל דאס איז דיא לעצטע, בעסטע און לייכטעסטע מעטהאָדע פיר קינדער אויסצולערנען לעזען, שרייבען און פערשטעהן דיא העברעאישע שפראך.

גאנץ בעזונדער מאכען מיר אויפמערקזאם צו אלע אידישע לעהרער, מלמדים און פאטערס פון קינדער, צו פערלאנגען נור דעם „שפה חיה“, וואס איז געדרוקט און ארויסגעגעבען בייא מאיר חינסקי 19 לודלאָוו סטריט, ווייל עס האט זיך לעצטענס געפונען א געוויסער פובלישער וואס האט ארויף געדרוקט דעם נאמען „שפה חיה“ אויף א גאנץ אנדערע מעטהאָדע, און דערמיט מיינט ער אָפּצונארען דעם אידישען פובליקום.

צו בעקומען אין אלע בוכהאנדלונגען, וויא אויך בײם פערלעגער

The Hebrew Publishing Co., 122-128 Leonard St., Brooklyn, N. Y.

דברי הימים

לעם בני ישראל.

מאת זאב יעבץ.

דער „דברי חימים לעם בני ישראל“ איז א חעברעאישע מעטהאָדע פיר קינדער צו לערנען דיא געשיכטע פון אידישען פאָלק, און אין דער זעלבער צייט צו ערלערנען גרינדליך דיא העברעאישע שפראך.

דער „דברי הימים לעם בני ישראל“, דערצעהלט אין קורצען דיא גאנצע אידישע געשיכטע, פון דער צייט וואס אידען האבען אָנגעפאַנגען צו עקסיסטירען ביז צו דער געגענוועהרטיגער צייט, און א גוטע און לייכטע העברעאישע שפראך מיט נקודות.

יעדער פאטער און מלמד, וואס וויל אָהנע שווערינקייטען דיא קינדער אויס־לערנען לעזען און פערשטעהן לשון הקודש, דארף נור מיט זייא קלאָר דורך לערנען דיעזע קורצע העברעאישע געשיכטע, וועלען זייא שוין נאכדעם אליין קענען לעזען און פערשטעהן העברעאיש.

אין דעם „דברי הימים לעם בני ישראל“ קומט פאָר אלע העברעאישע ווערטער פון גאנץ תנ"ך, און ווען דאס קינד לעהרענט דורך דיעזע געשיכטע, איז אזוי גוט וויא ער האט דורך געלערענט גאנץ תנ"ך, וואס עס קומט אָן געוועהנליך מיט גרויסע שווערינקייטען.

דער „דברי הימים לעם בני ישראל“, איז צו ערשט ערשיענען אין ירושלים, נאכדעם האט מען איהם איבערגעדרוקט אין ווארשא און אין ווילנא, אין רוסלאנד ווערט יעצט אין יעדער חדר און תלמוד תורה, אנשטאט תנ"ך, נור געלערענט דער „דברי הימים לעם בני ישראל“, ווייל ווען דאס קינד לערענט דורך דיעזע געשיכטע, ווייס ער שוין אלעס וואס ווערט דערצעהלט אין תנ"ך, און אויך אלעס וואס מיט אידען האט פאסירט ביז היינטיגען טאָג.

אָט דיעזען ספר „דברי הימים לעם בני ישראל“, האב איך יעצט דאָ אין אמעריקא איבערגעדרוקט אויף א גאנץ פיינעם פאפיר, און גוט געבונדען.

—• פרייז בלויז 15 סענט. •—

צו בעקומען אין אלע בוכהאנדלונגען, וויא אויך ביים פערלעגער

The Hebrew Publishing Co., 122-128 Leonard St., Brooklyn, N. Y.

ביליג און גוט!

אַזוי דריקען זיך אויס אַלע וואס האבען געקויפט און געלעזען

פריינקעל׳ס ענגליש־יודישער

בריפענשטעלער

פריינסעל׳ס ענגליש־יודישער בריעפענשטעלער איז דער נייעסטער און בעסטער פיר אידען צו לערנען זיך שרייבען א גוטען בריעף אין דער ענגלישער שפראך.

דורך פריינקעל׳ס ענגליש יודישען בריעפענשטעלער, וועט יעדער איינער בעקומען פעהיגקייט צו דענקען און אלע זיינע געדאנקען אין א ריינעם ענגלישען בריעף אויסצודריקען.

פריינסעל׳ס ענגליש־יודישער בריעפענשטעלער איז איינגעטהיילט אין דיא פאָלגענדע 10 אבטהיילונגען.

1) כללים (רעגלען) צו שרייבען ריכטיג ענגליש.

2) מאַנזבילשע און ווייבערשע נעמען וויא צו איבערזעטצען אין ענגליש.

3) וויא צו שרייבען טיטלען אין ענגלישע בריעף.

4) וייא צו שרייבען שלוס־ווערטער אין ענגלישע בריעף.

5) פערשיעדענע ליעבע־בריעף.

6) פערשיעדענע פאמיליע און פריינדשאפטס־בריעף.

7) פערשיעדענע געשעפט׳ס בריעף.

8) פערשיעדענע רעקאָמענדאציאָנס־בריעף.

9) פאָרמען פון קאָנטראקטען און אנדערע וויכטיגע פאפירען.

10) בוכהאלטונג און געשעפטס־פיהרונג.

פריינקעל׳ס ענגליש־יודישער בריעפענשטעלער ענטהאלט 256 זייטען און איז פיין בראָשירט.

פרייז 25 סענט, מיט פּאָרטאָ 30 סענט.

מאכט קיין מיסטייק, און קויפט נור פריינקעל׳ס ענגליש־יודישער בריעפענשטעלער, ווייל דער איז דער בעסטער פון אלע ענגליש־יודישע בריעפענשטעלער, וואס איז ערשיענען אין אמעריקא פיר יודען זיך אויסצולערנען שרייבען ענגלישע בריעף.

צו בעקומען אין אלע בוכהאנדלונגען, וויא אויך ביים פערלעגער

The Hebrew Publishing Co., 122-128 Leonard St., Brooklyn, N. Y.

קאטאלאג און פרייז־קוראנט.

פון אלערהאַנד ביכער, בראָשורען, מעטהאָדעס און ווערטערביכער

וועלכע זיינען ערשיענען אין אַמעריקאַ פון אונזער פערלאַג און וועלכע מיר האבען אָבגעקויפט פון אַנדערע פערלעגער.

	סענט.
אייז מעער,	.15
אין ווילדען אפריקא,	.10
א רייזע אין אונבעקאנטע געגענדען,	.10
א רייזע אין הימעל,	.10
א רייזע צום זיד־פּאָל,	.15
א רייזע ארום דער וועלט אין 80 טעג,	.25
א רייזע אויפ'ן גרונד ים,	.35
א וואונדערבארע רייזע,	.20
אָפּפער דער ליידענשאפט,	.10
אשמדאי,	.5
איינגעמויערטע פרויא,	.20
אונטער אירדישע רוסלאנד,	.20
אריסטאָקראַטישע כלה,	.25
א שרעקליכע געשיכטע,	.20
אוריאל אקאָסטא,	.10
אידישע אוצרות,	.3
א נאסט פון יענער וועלט,	.5
א שפּיצעל פון א פּורים שפּיעלער,	.3
א שפּאציר אין גיהנום,	.3
א וועלט אָהן טרערן,	.3
אידישער קאָנגרעס אין באזעל,	.3
אמעריקאנישע הגדה,	.5
אידישע קרבנות,	.15
איד און גרעפין, 4 טהייל,	.65
א פונק אידישקייט, פאָרטזעצונג פון פרעזידענט,	.75
אמעריקאנישע גליקען, 5 טהייל,	.75
אידישער פּאָק, 2טער יאָהרגאנג,	.75
אלעקסאנדער דער צווייטער,	.35

	סענט.
איבער געלד און עהרע,	.75
אונגליקליכע אמאליע,	1.25
איזאבעלע, קעניגין פון שפּאניען, 9 טהייל,	1.—
אינדיאנער פירסט,	.30
אונשולדיג געליטען,	1.50
אידישע געשיכטע פון פ. וויערניק,	1.—
אידישע ביהנע, 800 זייטען ליעדער,	.50
ברוך שפּינאָזא,	.20
ביים טהיר פון גן־עדן,	.5
בלאָנדער יונגער מאנצינ,	.25
בערויבטער קבר,	.10
ביטערע נקבה,	.20
בלוטיגער קעניג,	.50
בעטלער גרעפין,	.40
בלוטיגע גרעפין,	1.25
בלוטיגער צלם,	1.50
גראף פּאָטאָצקי,	.5
געהיימער מארד,	.5
געשיכטע פון אמעריקא,	15
געהיימע יודען,	15
געהיימניספאָלער מארד,	.15
גאָטטהייט,	.10
געטויפטער איינגעל,	.15
געוועזענער ציגיינער אדער גר צדק, 4 טהייל, פאָרטזעצונג צו דיא ציגיינער	.65
גראף מאָנטאָ קריסטא,	.35
געזוכט און געפונען,	.50
גאָלד גרובען פון קאליפאָרניא,	.50
גראף עסטערהאזי,	.35

	סענט.
גראַספּירסט קאָנסטאַנטין,	.80
נערוויבטע קינד,	1.50
גראַף פון פּאריז,	.30
גלות מאָסקווא,	1.—
געהיימניספאָלע ירושה מיט טויז הערצען,	1.25
גיפט מישערין,	2.—
געבילדעטער מע־דער,	1 —
געהיימער שלאָס,	.50
דרייא פארשווינען,	.5
דאָקטאָר און צויבערער,	.10
דרייא עלעמענטען,	.50
דער דזשענטעלמאן, פּאָרטזעצונג צום פּרעזידענט און א פּונק אידישקייט,	.75
דאָן קיכאָט,	.50
דרייפוס, נויאָרס,	1.—
דרייפוס, לאָנדאָן,	1.—
הייראַטה פון ד. מ. הערמאלין,	.25
המן ס מפּלה,	.3
היפּנאָטיזמוס,	.3
הגדה פיר באָרדער,	.3
הימעל און וואסער,	.35
העלדען פון דער נאכט,	1.—
וויכנע דוואָשע פּאָהרט אין אמעריקא,	.2
וויכנע דוואָשע פּאָהרט צוריק פון אמעריקא,	.5
וויכנע דוואָשע דיא שדכנ'טע און נט זיך	.10
וואשינגטאָן, 1טער פרעזידענט אין אמעריקא	.10
וויעדער אין דער היים, 2טע טהייל פון א רייזע אין אונבעקאנטע געגענדען,	.10
ווילדע מענשען,	.10
וועלט באנדיטען,	.35
חאַרשי סטאוואַס	.10
חרם דרבנו גרשם,	.10
חכמת היד,	.3

	סענט.
טרילבי,	.10
טערקישער משיח,	.5
טיראַנישע רעפּובליק,	.30
טיראַן,	.80
טיראַנישע מוטער,	1 25
יאַנקעל בוילע,	.15
יאָקום בעמבע,	.3
ישוע הנוצרי, פון ד. מ. הערמאלין,	.10
ישו הנוצרי אָדער יוסף פּאנדרי,	.10
יונגער שיפּס־קאפּיטאַן, 2טער טהייל פון אין ווילדען אפריקא,	.10
יודישע ציגיינערין אדער דיא נערוויבטע קינד, 4 טהייל, פּאָרטזעצונג צו דיא ציגיינערין,	.65
לא תרצח, פון פרענקעל, 1טער טהייל,	.10
לא תרצח, „ „ 2טער טהייל,	.15
ליעבע, פון ד. מ. הערמאלין,	.10
לעבענס בעשרייבונג פון באראָן און באראָנעסע דע הירש,	.3
לעצטער בלוט שטורין,	.10
ליטווישער קעניג פון דיא שנאָרערס,	.25
ליעדער מאגאזינען 10 נומ., יעדער נומ.	.5
לאנד חכם, זשורנאל,	30
ליעבע און רעליגיאָן,	.15
לאה'לע, מיט'ן לעצטען אידיישען קרבן, 6 טהייל,	1.—
ליעבע און ראכע,	.60
ליעבע און מיליאָנען,	.35
מחמר,	.5
מורא'דיגע טעג,	.10
מאַריא מאנדאלענא,	.3
מאדאם יצר הרע,	.15
מגילת דרייפוס,	.3
מזיקים, פון ב. גארין,	.10

	סענט.
מאדאם באבעטא,	.10
מעשי בראשית,	.15
מסתרי פאריז,	.60
מענשענפרעסער,	3.—
נתן דער חכם,	.10
נקמה פון א טאָכטער,	1.25
נקמה פון א ברמנן,	.15
נאפּאָלעאָן דער 1טער,	.35
נאַטור און לעבען, פון י. טער,	.30
נייער גייסט 10 נומערן,	1.50
[illegible] פון [illegible],	.15
סטעמפּעניו, פון שלום עליכם,	.15
עדעלשטאט׳ס שריפטען,	15
עדעלשטאט׳ס געדיכטע,	..15
ערשטער מאי אין 20טען יאהרהונדערט,	.10
על נהרות בבל,	.10
פאָוסט פון געטהע,	.10
פליה מאשין,	.10
פאָלקס קאלענדאר פון א. הארקאווי, 4 יאָהרגאנג, יעדער יאהרגאנג	.10
פסח אין שניפּעשאָק,	.3
פרץ׳ס מעשה׳לאך,	.5
פרייע ליעבע,	.15
פאסקארעלא,	.10
פסח מאגאזין,	.5
פתרון חלומות,	.5
פערסעהרטע וועלט מיט דיא נייע וועלט, 8 טהייל, פארטזעצונג צו איד און נרעפין און אמעריקאנישע גליקען,	1.—
פרויען־הענדלער,	1.25
פראנצויזישע רעוואָלוציאָן,	.20
פלעווגא,	.15
פיאָטער דער גרויסער,	.15
צו טראַהן צום עשאפאט,	.25

	סענט.
פּרעזידענט, 4 טהייל,	.65
פערזווילדעטער פירסט,	1.25
פערלאָרענע שיף,	.35
פרינץ אלס דעטעקטיוו,	35
פאמיליען קאלענדאר׳ס פון ספעקטאָר, 5 יאהרגאנג, יעדער יאָהרגאנג 25 ס.	
אלע 5 יאָהרגאנג צוזאמען,	1.—
פאר׳ן גלויבען או פאר׳ן פאטערלאנד,	.30
ציגיינער, 4 טהייל,	.65
צונזער׳ס 20 פאָלקס ליעדער,	.25
צווייא פּאארלאך,	.10
צוואנציגסטער יאהרהונדערט,	.10
קאָלומבוס,	.3
קארמען דעם טייוועלס טאָכטער,	.5
קליינע מענשעלאך,	.10
קאמעליענדאמע, פון דיומא.	.30
קעטען און קראָנען,	.35
קראָנען און רעוואָלוציאָנען,	.90
קעניג איבער נאכט,	.15
קיובא,	.75
קלעאָפּאטרע,	.80
קאלט און ווארעם, 4 טהייל,	.50
ריעזען,	.10
רמבם׳ס לעבענס בעשרייבונג,	.3
ראָזענפעלד׳ס ליעדער בוך,	15
ראָמאנען אלבום,	15
דער רייכער בעטלער,	.50
רעגינע,	.15
רויבער באנדע,	.45
רוסישע געהיימניסע,	1.25
רוסישע קייזערין,	.35
רוסישע שפיאָנען אין בולגאריען,	1.25
שעהנע העלענא,	.5

	סענט.
שװאַרצע קתסת.	.10
שװאַרצע חברה,	.25
שאַילאָס,	.15
שטאָדט מסור,	.15
שװינדלער,	.10
שאלת ישראל (זשאַרגאָן) 1טער טהייל,	.5
שאלת ישראל " 2טער טהייל,	.5
שלאַנג אין גן־עדן,	.20
שפּאַניש־אַמעריקאַנישער קריעג,	.40
שרעקליכע ראַכע,	.50
שרעקליכער פערברעכער, 4 טהייל,	.60
שטומער בעטלער,	.80
שװאַרצע דיאַמאַנטען,	.15
שטאַרקער פון אייזען,	.65
שטערנזעהער,	.35
שטיינערנער מענש,	.35
תחית המתים פון נאַרדױ,	.3

גראַף טאָלסטאָי׳ס ביכער.

קרייצער סאָנאַטע,	.10
איך און מיין מאַן,	.10
מיין פריינד׳ס פרויא,	.10
צװייא דורות,	.10
איװאַן איליטש׳עס טויט,	.10
דער נסיון,	.10
דיא פערפיהרונג,	.10
מיין װידוי,	.10
פּאָליקושקאַ,	.10
איװאַן דער נאַר,	.3
טאָלסטאָי׳ס ביאָגראַפיע,	.3
תחית המתים,	.15
אַננאַ קאַרענינאַ,	.25
קריעג און פריעדען,	.50

	סענט.

עמיל זאָלאַ׳ס ביכער.

פּאַריזער ראָמאַן,	.10
נאַנטאַ׳ס אָדער דער געקױפטער מאַן,	.10
פרויען־ליעבע,	.10
ליעבעס נאַכט,	.10
לעבען און טויט,	.10
בלוטיגע חתונה,	.10
דיא דאָרפס מיידעל,	.10
א גלח׳ס זינד,	.10
פון חופּה צום קבר,	.10
מענשליכע בעסטיעס,	.15
פערניפטעטער קוס,	.25
װייבערשער גן־עדן,	.25
דער טוידט שלענער,	.30
נאַנאַ,	.35
זשערמינאַל,	.40
עמיל זאָלאַ׳ס ביאָגראַפיע,	.10

אַבראַמאָװיץ׳עס װערקע.

דיא קליאַטשע,	.15
פישקע דער קרומער,	.15
דיא טאַקסע,	.15
דער פריזיװ,	.15
יודעל,	.15
דאָס װינש־פינגערל,	.15
אַלטע מעשה,	.10
שלמה ר׳ חיים׳ס,	.10

גאָלדפאַדענס טהעאַטערשטיקע (פּיעסען.)

אחשורוש,	.10
בר כוכבא,	.10
באָבע מיט׳ן אייניקעל,	.10
ביידע קוני לעמעל׳ס,	.10

סענט.

דאָקטאָר אלמאסאדא, .10

כשוף מאכערין, .10

מליץ יושר אָדער ר׳ יאָזעלמאַן, .10

קאבצענזאָהן און אונגערמאַן, .10

שולמית, .10

שייקעוויטש׳עס טהעאַטערשטיקע.

דיא קאָקעטע דאמע, .10

דיא שפאנישע אינקוויזיציאָן, .10

וויטצען ביכער.

אַמעריקאנישער וויטצלינג, .5

אנעקדאָטען בוך, .5

הערשעלע אָסטראפאָליער, .10

וויטצען פון קארט, .3

חייקיל דער לץ, .5

מאָטקע חב״ד, .5

פרייליכער נאסס, .5

שייקע פייפער, .5

וויטצען אלבום, .15

מעטאָדעס צו לערנען ענגליש.

ענגלישע טאבעלע, .2

ענגלישער אלף־בית, .5

קליינער ענגלישמאַן, .5

ענגלישער לעהר־בוך, .15

אַמעריקאנישער לעהרער, בראָשירט אין טאשען פאָרמאט, .20

אַמעריקאנישער לעהרער, געבונדען אין טאשען פארמאט, .25

דער אַמעריקאנער (פיר גאַליציאַנער אידען), .15

ענגליש אין אַמעריקא, בראָשירט, .25

ענגליש אין אַמעריקא, געבונדען, .35

יודיש אַמעריקאנישע שוהלע, געבונדען, .25

ענגלישער לעהרער, בראָשירט, .30

סענט

ענגלישער לעהרער, געבונדען, .40

נייעסטע ענגלישע מעטהאָדע בראָשירט, .25

נייעסטע ענגלישע מעטהאָדע געבונדען, .35

קראַנץ׳ס מעטהאָדע, .75

אָלענדאָרף׳ס מעטהאָדע מיט׳ן שליסעל, 1.—

ענגליש־רוסיש מעטהאָדע, געבונדען, .35

תורת לשון אנגלי, א ענגליש־העברעאיש מעטהאָדע, .25

ענגליש־יודישער בריעפענשטעלער, .10

פריינקעל׳ס ענגליש־יודישער בריעפענשטעלער, .25

הארקאַווי׳ס ענגליש־יודישער בריעפענשטעלער און ספעלער, .30

הארקאַווי׳ס ענגליש־יודישער בריעפענשטעלער, פאָלשטענדיג, 1.—

וואַרן׳ס ענגליש־יודישער בריעפענשטעלער, .75

ענגליש־יודישעס טאשען ווערטערבוך, קלאָט באנד, .40

ענגליש־יודישעס טאשען ווערטערבוך, לעדער באנד, .60

ענגליש־יודישעס האנד ווערטערבוך, בראָשירט, .60

ענגליש־יודישעס האנד ווערטערבוך, געבונדען, .75

פאָלשטענדיגעס ענגליש־יודישעס ווערטערבוך, געבונדען, 2.25

פאָלשטענדיגעס יודיש־ענגלישעס ווערטערבוך, געבונדען, 2.—

דיטא ביידע צוזאמען געבונדען אין 1 באנד, 4.—

העברעאיש־יודיש־דייטש־ענגלישעס ווערטערבוך פון מ. מינץ, 15

דייטש פיר אנפאנגער, .5

דער סיטיזן, .5

קאָנסטיטוציאָן פון דיא פעראייניגטע שטאאטען, און וויא מען ווערט אַמעריקאנער סיטיזען, .10

	סענט.
דער לאַיער,	.10
בוכהאַלטונג און געשעפטס־פיהרונג,	.25
שוואַנגערשאַפט און קינדער ערציהונג,	.15
דאָקטאָר בוך,	.25
קאָך־בוך,	.25

מעטהאָדעס פיר קינדער צו לערנען פון אנפאנגס אלף־בית.

אלף בית,	.2
אלף בית באותיות גדולות מאד,	.3
וואַנט אלף בית, פיר חדרים אויף ליינוואַנד, סייז 28x44	.50
למדו היטב,	.5
למודי הקריאה מיט ענגלישע איבער־זעצונג,	.10
שפה חיה מיט 200 בילדער,	.15
המתחיל מיט 150 בילדער,	.15
המדגוג העברי מיט ענגלישער איבער־זעצונג,	.15
תולדות ישרון מיט ענגלישער איבער־זעצונג,	.15
דברי הימים לעם בני ישראל,	.15
דרך אמונה, שולחן ערוך לבני הנעורים,	.15

בילדער (פיקטשורס.)

באַראָן ראָטהשילד פון פאַריז,	.15
באַראָן הירש צבע שחור,	.15
באַראָן הירש עם משה מאנטיפיאָרע,	.15

	סענט.
באַראָן הירש, משה מאָנטיפיאָרע וראָטהשילד ביחד,	.15
משה רבנו, רמב"ם, רמב"ן, מאָנ־טיפיאָרע ובאַראָן הירש ביחד,	.15
משה מאנטיפיאָרע באותיות וסביב גאוני ישראל,	.25
משה מאנטיפיאָרע באותיות וסביב תמונת המלכים אשר בקר בהיכליהם	.25
עקב יוסף, רב הכולל דנויאָרק,	.10
אחשורוש ואסתר עם שרביט הזהב,	.25
בית־המקדש, קליין פאָרמאַט,	.15
בית־המקדש, גרויס פאָרמאַט,	.25
בית הכנסת של אלכסנדרא של מצרים,	.25
בית־המקדש הראשון, ברילאַנט בייביל,	.25
משפט שלמה המלך,	.25
ווילנער גאון,	.15
דיטאַ אייל בילד מיט'ן פעדער אין האנד און תפילין,	.25
עבודת יום הכפורים בפלעוונאַ,	.25
כל הגאונים ביחד,	.15
גאוני וגדולי ישראל ביחד,	.25
מזרח נויארק,	.15
מזרח דפוס וויען,	.20
יאָהרצייט נויאָרק,	.15
יאָהרצייט וויען,	.15
ערב יום הכפורים,	.20
שמואל מאליווער,	.10
ר' יצחק אלחנן מקאָוונאַ,	.10

דיעזע אַלע ביכער, בראָשורען, מעטהאָדעס און ווערטערביכער זיינען פאָל־שטענדיג, גאַראַנטירט אז עס פעהלט ניט איין בלאַט. דיא פרייזען זיינען נור פיר יחידים (איינצעלנע קויפערס), בוכהענדלער בעקומען א גרויסען ראַבאַט (דיסקאָנט).

קאַנטרי לייטע וואס אָרדערן דורך פאָסט, מוזען דאס גאַנצע געלד מיט א מאָני אָרדער אין פאָראויס אריינשיקען, ווייל דורך פאָסט מיט א נאכנאַהמע קען מען ניט שיקען, קליינע סומעס געלד קענען זיא מיט פאָסט סטעמפּ 2 און 5 סענטינע שיקען.

אַלע אָרדערס ווערדען שנעל און פינקטליך בעזאָרגט, פאָרטאָ פרייא.

בעשטעלונגען, בריעפע און געלדזענדונגען צו אדרעסירען:

THE HEBREW PUBLISHING CO.,

122—124—126—128 Leonard Street, Brooklyn, N. Y.